

Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
PEDRA CRUZA VILLALÓNA
od 7. svibnja 2015.¹

Predmet C-47/14

**Holterman Ferho Exploitatie BV,
Ferho Bewehrungsstahl GmbH,
Ferho Vechta GmbH,
Ferho Frankfurt GmbH
protiv
Friedrich Leopold Freiherr Spies von Büllenheim**

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Hoge Raad der Nederlanden (Nizozemska))

„Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Sudska nadležnost i izvršenje sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima – Uredba (EZ) br. 44/2001 – Članak 5. stavak 1. točke (a) i (b) i stavak 3. – Nadležnost u stvarima koje se odnose na ugovore – Nadležnost u stvarima koje se odnose na delikte ili kvazi-delikte – Članci 18. do 21. – Pojedinačni ugovor o zapošljavanju – Dvojno svojstvo direktora i upravitelja trgovačkog društva – Odgovornost za loše obavljanje dužnosti direktora i upravitelja“

1. Ovaj predmet Sudu daje mogućnost da donese odluku o primjenjivosti posebnih pravila o dodjeljivanju sudske nadležnosti iz članka 18. i pratećih članaka („pojedinačni ugovori o zapošljavanju“) Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima² (u daljnjem tekstu: Uredba), u slučaju u kojem trgovačko društvo tuži osobu zbog protupropisnog izvršavanja njezinih dužnosti, ne samo u njezinu svojstvu direktora tog društva koji je u tom društvu zaposlen na temelju ugovora o radu nego i u njezinu svojstvu upravitelja tog trgovačkog društva sa stajališta prava trgovačkih društava.

2. Konkretnije, treba utvrditi dolazi li do promjene u opsegu radne povezanosti koja postoji između direktora trgovačkog društva i tog trgovačkog društva, u svrhu dodjeljivanja međunarodne sudske nadležnosti u okviru navedene uredbe, zato što, osim toga, postoji poslovna povezanost koja ga veže s društvom kao njegovim upraviteljem, ako ga se poziva na odgovornost kako u svojstvu direktora tako i u svojstvu upravitelja.

1 — Izvorni jezik: španjolski

2 — SL 2001., L 12, str. 1. (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.). Dana 10. siječnja 2015. na snagu je stupila Uredba (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (preinačena) (SL L 351, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 11., str. 289.), koja se u ovom predmetu ne primjenjuje *ratione temporis*. Uredba br. 1215/2012 u bitnome prenosi odredbe Uredbe koja je predmet ovog spora.

I – Pravni okvir

A – Pravo Europske unije

3. U uvodnoj izjavi 11. Uredbe navodi se da „[p]ropisi o nadležnosti moraju biti izuzetno predvidljivi i utemeljeni na načelu da se nadležnost uglavnom utvrđuje prema domicilu tuženika, pri čemu takva nadležnost mora uvijek postojati, osim u nekim točno određenim slučajevima, u kojima je zbog predmeta spora ili autonomije stranaka opravdana neka druga poveznica [...]“, na što se nadovezuje uvodna izjava 12., u kojoj se navodi da bi, „[o]sim domicila tuženika, trebale [...] postojati alternativne osnove za utvrđivanje nadležnosti, utemeljene na bliskoj vezi između suda i postupka ili radi olakšavanja ispravnog suđenja“.

4. U uvodnoj izjavi 13. te uredbe navodi se da, „[k]ad je riječ o [...] zapošljavanju, slabija strana u sporu trebala bi biti zaštićena propisima o nadležnosti tako da oni više pogoduju zadovoljavanju njezinih interesa nego što to omogućuju opći propisi“.

5. U okviru Odjeljka 1. Poglavlja II. („Nadležnost“) te uredbe, naslovljenog „Opće odredbe“, člankom 2. stavkom 1. utvrđeno je:

„Uz poštovanje odredaba ove Uredbe, osobama s domicilom u nekoj državi članici sudi se pred sudovima te države članice, bez obzira na njihovo državljanstvo.“

6. Tekst članka 5. Uredbe, koji se nalazi u Odjeljku 2. Poglavlja II., naslovljenom „Posebna nadležnost“, glasi:

„Osoba s domicilom u državi članici može u drugoj državi članici biti tužena:

1. (a) u stvarima koj[e] se odnose na ugovore, pred sudom u mjestu u kojemu treba biti izvršena obveza;

(b) u svrhe ove odredbe, osim ako nije drukčije ugovoreno, mjesto izvršenja obveze je:

— u slučaju kupoprodaje robe, mjesto u državi članici u kojemu je, u skladu s ugovorom, roba isporučena ili je trebala biti isporučena,

— u slučaju pružanja usluga, mjesto u državi članici u kojemu su, u skladu s ugovorom, usluge pružene ili su trebale biti pružene;

(c) ako se ne primjenjuje podstavak (b), primjenjuje se podstavak (a);

[...]

3. u stvarima koj[e] se odnose na štetne radnje, delikte ili kvazi-delikte, pred sudovima u mjestu u kojemu se dogodio štetni događaj ili bi se on mogao dogoditi;

[...]“

7. Odjeljak 5. Poglavlja II. naslovljen je „Nadležnost nad pojedinačnim ugovorima o zapošljavanju“. U njemu se nalaze članci 18. i 20. Člankom 18. stavkom 1. utvrđeno je da se „[u] stvarima koj[e] se odnose na pojedinačne ugovore o zapošljavanju, nadležnost [...] utvrđuje prema odredbama ovog odjeljka, ne dovodeći u pitanje odredbe članka 4. i članka 5. stavka 5.“, dok je člankom 20. stavkom 1. utvrđeno da „[p]oslodavac može pokrenuti postupak samo pred sudovima države članice u kojoj zaposlenik ima domicil“.

B – Nacionalno pravo

8. U članku 2:9. nizozemskog Građanskog zakonika (Burgerlijk Wetboek) utvrđena je obveza da upravitelj trgovačkog društva mora propisno izvršavati svoje dužnosti upravitelja.

9. Ako je ta osoba osim toga sa spomenutim trgovačkim društvom sklopila ugovor o radu u svojstvu njegova direktora – što je moguće prema nizozemskom pravu³ – njezina odgovornost kao radnika, zbog namjere ili svjesnog nehaja prilikom izvršavanja ugovora o radu, člankom 7:661. stavkom 1. nizozemskog Građanskog zakonika (u vezi s njegovim člankom 6:74.) uređena je na sljedeći način: „Radnik koji prilikom izvršavanja ugovora o radu prouzroči štetu poslodavcu ili trećoj strani kojoj poslodavac mora isplatiti naknadu štete nije za to odgovoran prema poslodavcu, osim ako šteta nije posljedica namjere ili svjesnog nehaja [...]“.

10. Osim toga, upravitelj/direktor može biti tužen zbog nezakonitog postupanja, koje je uređeno člankom 6:162. nizozemskog Građanskog zakonika.

II – Glavni postupak i prethodna pitanja

11. Trgovačko društvo Holterman Ferho Exploitatie BV (u daljnjem tekstu: Holterman Ferho) čisto je holding društvo s registriranim sjedištem u Nizozemskoj. Ima tri društva kćeri, Ferho Bewehrungsstahl GmbH, Ferho Vechta GmbH i Ferho Frankfurt GmbH, koja sva tri imaju sjedište u Njemačkoj.

12. Tuženik u postupku, F. L. Freiherr Spies von Büllenheim (u daljnjem tekstu: F. L. Spies), njemački državljanin s boravištem u Njemačkoj, u travnju 2001. počeo je raditi kao direktor u društvu Holterman Ferho, na temelju ugovora koji je žalbeni sud okvalificirao kao „ugovor o radu“ i koji je bio sastavljen na njemačkom jeziku. Također je obavljao dužnosti upravitelja (u smislu prava trgovačkih društava) tog trgovačkog društva, koje su bile ograničene na, kako je F. L. Spies naveo na raspravi, upravljanje njemačkim društvima kćerima društva Holterman Ferho, u kojima je istodobno bio upravitelj i prokurist. Kako F. L. Spies navodi u točki 8. svojih očitovanja, a što je potvrdio na raspravi, bio je jedini zaposlenik trgovačkog društva Holterman Ferho i posao je u svakom slučaju obavljao isključivo u Njemačkoj, što društvo Holterman Ferho u svojim očitovanjima nije osporilo. S druge strane, kako je F. L. Spies priznao na raspravi odgovarajući na pitanja Suda, osim što je bio upravitelj i direktor trgovačkog društva Holterman Ferho, ujedno je bio i njegov dioničar⁴.

13. Odnos koji je F. L. Spiesa povezivao s društvom Ferho Frankfurt GmbH završen je 31. prosinca 2005., a odnos s preostalim trima društvima 31. prosinca 2006. Četiri trgovačka društva podnijela su deklaratornu tužbu i tužbu za naknadu štete protiv F. L. Spiesa pred Rechtbankom Almelo (Nizozemska). Prvenstveno su navela da je F. L. Spies protupropisno izvršavao svoje dužnosti upravitelja, zbog čega ga treba smatrati odgovornim u odnosu na sva ta trgovačka društva u skladu s člankom 2:9. nizozemskog Građanskog zakonika. Osim toga, četiri su trgovačka društva navela da je F. L. Spies, neovisno o svojem svojstvu upravitelja, prilikom izvršavanja ugovora o radu koji je sklopio s društvom Holterman Ferho djelovao s namjerom ili svjesnim nehajem, zbog čega ga treba smatrati

3 — Kako je Komisija navela u točki 15. svojih očitovanja, prema nizozemskom pravu, direktorima i upraviteljima zajedničko je to da sudjeluju u upravljanju trgovačkim društvom. Ipak, dok osobu koja je samo direktor može razriješiti upravni odbor, upravitelja može razriješiti samo glavna skupština dioničara, tako da potonji u upravljanju društvom načelno ima više slobode od osobe koja je samo direktor. Za cjelokupan prikaz obveza i odgovornosti koje prema nizozemskom pravu imaju osobe na rukovodećim položajima u trgovačkim društvima vidjeti De Beurs, S., „Directors’ Duties and Liability in the Netherlands“, u okviru studije koju je za Europsku komisiju proveo LSE Enterprise, *Study on Directors’ Duties and Liability*, London 2013., str. A609. i sljedeće.

4 — Kako je F. L. Spies pojasnio na raspravi, trgovačko društvo Holterman Ferho imalo je samo dva dioničara, njega (manjinski dioničar sa samo 15% dionica) i većinskog dioničara koji je imao 85% dionica i koji je putem drugog društva u društvu Holterman Ferho ujedno obnašao rukovodeće dužnosti.

odgovornim u skladu s člankom 7:661. nizozemskog Građanskog zakonika. Podredno, društvo Holterman Ferho i njegova tri društva kćeri tvrde da ozbiljne nepravilnosti koje je F. L. Spies počinio prilikom obavljanja svojih dužnosti u svakom slučaju predstavljaju nezakonito postupanje u smislu članka 6:162. nizozemskog Građanskog zakonika.

14. Prvostupanjski sud utvrdio je da, kako je tvrdio F. L. Spies, nije međunarodno nadležan da odlučuje o predmetu. Gerechtshof te Arnhem u žalbenom je postupku potvrdio presudu Rechtbanka Almelo. Gerechtshof je uspostavio razliku između:

1. tužbenih zahtjeva koje je podnijelo društvo Holterman Ferho zbog povrede obveza F. L. Spiesa kao direktora i upravitelja spomenutog trgovačkog društva. U vezi s njima, Gerechtshof je odlučio da:

- budući da su obje stranke vezane ugovorom koji je kvalificirao kao „ugovor o radu”, primjenjuje se poseban režim sudske nadležnosti iz članka 18. i pratećih članaka Uredbe u vezi s tužbenim zahtjevima koji se odnose na protupropisno izvršavanje ugovora o radu kao i, budući da su usko povezane s izvršavanjem spomenutog ugovora, u vezi s tužbenim zahtjevima u stvarima koje se odnose na delikte ili kvazi-delikte. Zato je, u skladu s člankom 20. stavkom 1. Uredbe, nadležnost pripala njemačkim sudovima jer je Njemačka država članica u kojoj spomenuti radnik ima domicil,
- u vezi s tužbenim zahtjevima koji se općenito temelje na protupropisnom izvršavanju njegovih dužnosti u svojstvu upravitelja, koje se prema Gerechtshofovu mišljenju ne temelje ni na kojem ugovoru, primjenjuje se opća odredba iz članka 2. Uredbe, prema kojoj se nadležnost također dodjeljuje njemačkim sudovima.

2. tužbenih zahtjeva koje su tri njemačka društva kćeri podnijela protiv F. L. Spiesa u stvarima koje se odnose na ugovore i delikte. Gerechtshof u vezi s tim tužbenim zahtjevima smatra da se nadležnost, u skladu s odredbama o nadležnosti iz članka 5. stavaka 1. i 3. Uredbe, ni u kojem slučaju ne dodjeljuje nizozemskim sudovima.

15. Četiri trgovačka društva podnijela su protiv Gerechtshofove presude žalbu u kasacijskom postupku pred sudom koji je uputio zahtjev, isključivo u vezi s tužbenim zahtjevima koje je protiv F. L. Spiesa podnijelo društvo Holterman Ferho.

16. Hoge Raad der Nederlanden odlučio je prekinuti postupak i uputiti sljedeća prethodna pitanja:

- „1. Treba li odredbe Poglavlja II. Odjeljka 5. (članke 18. do 21.) Uredbe (EZ) br. 44/2001 tumačiti tako da im je protivna primjena članka 5. stavka 1. točke (a) ili članka 5. stavka 3. te uredbe u slučaju kao što je ovaj, u kojem trgovačko društvo tuženika smatra odgovornim ne samo u njegovu svojstvu direktora tog društva zbog protupropisnog izvršavanja njegovih dužnosti ili štetnih radnji nego i neovisno o tom svojstvu zbog namjere ili svjesnog nehaja prilikom izvršavanja ugovora o radu sklopljenog između njega i trgovačkog društva?
2. (a) Treba li u slučaju negativnog odgovora na prvo pitanje pojam „stvari koje se odnose na ugovore” u članku 5. stavku 1. točki (a) Uredbe (EZ) br. 44/2001 tumačiti tako da on obuhvaća i slučaj kao što je ovaj, u kojem trgovačko društvo osobu u njezinu svojstvu direktora tog društva smatra odgovornom zbog povrede njezine obveze izvršavanja njezinih dužnosti koje proizlaze iz prava trgovačkih društava u skladu s važećim propisima?
- (b) Treba li u slučaju potvrdnog odgovora na drugo pitanje pod (a) pojam „mjesto u kojem treba biti izvršena obveza [na kojoj se temelji tužba]” u članku 5. stavku 1. točki (a) Uredbe (EZ) br. 44/2001 tumačiti tako da znači mjesto u kojem je direktor izvršavao ili trebao izvršavati

svoju dužnost koja proizlazi iz prava trgovačkih društava, što će u pravilu biti mjesto u kojem se nalazi središnja uprava ili glavno mjesto poslovanja u smislu članka 60. stavka 1. točki (b) i (c) ove uredbe?

3. (a) Treba li u slučaju negativnog odgovora na prvo pitanje pojam 'štetna radnja' u članku 5. stavku 3. Uredbe (EZ) br. 44/2001 tumačiti tako da obuhvaća i slučaj kao što je ovaj, u kojem trgovačko društvo osobu smatra odgovornom u njezinu svojstvu direktora tog društva zbog protupropisnog izvršavanja njezine dužnosti koja proizlazi iz prava trgovačkih društava ili štetne radnje?
- (b) Treba li u slučaju potvrdnog odgovora na treće pitanje pod (a) pojam 'mjesto u kojem se dogodio štetni događaj ili bi se on mogao dogoditi' u članku 5. stavku 3. Uredbe (EZ) br. 44/2001 tumačiti tako da znači mjesto gdje je direktor izvršavao ili trebao izvršavati svoju dužnost koja proizlazi iz prava trgovačkih društava, što će u pravilu biti mjesto u kojem se nalazi središnja uprava ili glavno mjesto poslovanja dotičnog društva u smislu članka 60. stavka 1. točke (b) i (c) ove uredbe?"

17. U ovom predmetu pisana očitovanja podnijeli su F. L. Spies, trgovačko društvo Holterman Ferho (također u ime svojih društava kćeri), njemačka vlada i Europska komisija. Na raspravi održanoj 20. siječnja 2015. sudjelovali su F. L. Spies i Komisija, koji su se, na zahtjev Suda, u svojim izlaganjima usredotočili na prvo prethodno pitanje.

III – Analiza

A – Prvo prethodno pitanje

18. Sud koji je uputio zahtjev svojim prvim prethodnim pitanjem u biti pita primjenjuju li se kriteriji dodjeljivanja sudske nadležnosti iz Odjeljka 5. Poglavlja II. („Nadležnost nad pojedinačnim ugovorima o zapošljavanju“, članci 18. do 21.) Uredbe u slučaju u kojem trgovačko društvo tuženika smatra odgovornim u njegovu svojstvu upravitelja tog društva zbog protupropisnog izvršavanja njegovih dužnosti ili štetnih radnji i istodobno u njegovu svojstvu direktora zbog namjere ili svjesnog nehaja prilikom izvršavanja ugovora o radu sklopljenog između njega i trgovačkog društva na temelju kojeg je imenovan njegovim direktorom.

1. Sažetak stajališta stranaka

19. F. L. Spies smatra da je protivno člancima 18. do 21. Uredbe da se u okolnostima ovog predmeta primijeni članak 5. Uredbe, čak i kad su dužnosti koje se direktoru dodjeljuju na temelju ugovora o radu ograničene na izvršavanje njegovih dužnosti u svojstvu upravitelja u smislu prava trgovačkih društava: ako je direktor, osim što je upravitelj tog trgovačkog društva, njegov zaposlenik, moraju se primijeniti posebna pravila iz članaka 18. do 21. navedene uredbe.

20. Njemačka vlada, koja se u svojim očitovanjima usredotočuje isključivo na prvo prethodno pitanje, predlaže da se na njega odgovori na način da se odredbama članaka 18. do 21. Uredbe isključuje mogućnost da sud u predmetu poput ovoga primijeni članak 5. stavak 1. točku (a) ili članak 5. stavak 3. Uredbe. Njemačka vlada smatra da je tekst Uredbe po tom pitanju dovoljno jasan i da zbog postojanja ugovora o radu – bez obzira na to što bi istodobno mogao postojati odnos koji se temelji na pravu trgovačkih društava – treba primijeniti kriterij dodjeljivanja nadležnosti iz njezina članka 20. stavka 1. (država članica u kojoj tuženi radnik ima domicil), što usto odgovara cilju zaštite slabije stranke ugovora koji se želi postići navedenim posebnim pravilima o dodjeljivanju sudske nadležnosti.

21. Društvo Holterman Ferho (također u ime svojih društava kćeri) u pisanim očitovanjima samo ponovno navodi odlomke iz mišljenja nizozemskog nezavisnog odvjetnika iznesenog pred Hoge Raadom u postupku *a quo*. Smatra da se, kad je riječ o djelovanjima koja se odnose na povrede obveza iz ugovora o radu, primjenjuju posebna pravila o dodjeljivanju nadležnosti iz članka 18. do 21. Uredbe, ali da za donošenje odluke o djelovanju koje se odnosi na neizvršavanje dužnosti F. L. Spiesa u svojstvu upravitelja trgovačkog društva Holterman Ferho treba primijeniti njezin članak 5. stavak 1. u smislu da su u tom pogledu nadležni nizozemski sudovi, s obzirom na to da spomenuto trgovačko društvo ima sjedište u Nizozemskoj (prema njegovu mišljenju, mjesto sjedišta trgovačkog društva ujedno je mjesto u kojem treba biti izvršena obveza koja predstavlja osnovu za pokretanje tužbe, u smislu članka 5. stavka 1. točke (a) navedene uredbe).

22. U konačnici, Komisija smatra da treba utvrditi je li „ugovor“ (u smislu Uredbe) koji su sklopile stranke „pojedinačni ugovor o zapošljavanju“ u smislu navedene uredbe – što bi značilo obveznu primjenu pravila o dodjeljivanju nadležnosti iz članka 18. i pratećih te uredbe – ili je to ugovor druge naravi – što bi značilo primjenu, zajedno s općim pravilom iz članka 2. te uredbe, članka 5. stavka 1. U tu svrhu Komisija nabraja niz elemenata koji moraju postojati kako bi se moglo zaključiti da je riječ o ugovoru o radu, među ostalim, odnos podređenosti radnika prema poslodavcu, koji, prema njezinu mišljenju, ne postoji u odnosu između upravitelja trgovačkog društva i tog trgovačkog društva⁵.

2. Ocjena

23. Kako to navodi sud koji je uputio zahtjev, stranke su 7. svibnja 2001. sklopile „ugovor o radu“ na temelju kojeg je F. L. Spies preuzeo dužnost direktora trgovačkog društva Holterman Ferho. Međutim, budući da se Uredbom zahtijeva autonomno tumačenje pojma „ugovora o radu“⁶, za utvrđivanje naravi spomenutog ugovora u smislu navedene uredbe nije odlučujuća kvalifikacija koju su mu pripisale stranke kao ni kvalifikacija koja mu je pripisana nacionalnim pravom. Kao što je to Sud utvrdio, pojmove iz Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti na autonoman način, prvenstveno s obzirom na njezin sustav i ciljeve⁷, radi osiguranja njezine jedinstvene primjene u svim državama članicama⁸.

5 — U ovom predmetu intervenijenti ne dovode u pitanje činjenicu da je F. L. Spies tijekom određenog razdoblja u korist trgovačkog društva Holterman Ferho obavljao određene poslove (povezane s upravljanjem njegovim njemačkim društvima kćerima) za koje je dobivao naknadu. Sporani element u ovom predmetu odnos podređenosti F. L. Spiesa prema „rukovodstvu“, odnosno uputama trgovačkog društva Holterman Ferho. Konkretno, Komisija odbacuje postojanje tog elementa u ovom predmetu (točka 35. njezinih pisanih očitovanja), dok je F. L. Spies na raspravi naveo da iz ugovora koji je sklopio s društvom Holterman Ferho proizlazi da doista postoji odnos podređenosti prema skupštini dioničara, čijih se je uputa morao pridržavati.

6 — Vidjeti, među ostalim, presude Mahamdia, C-154/11, EU:C:2012:491, t. 42.; Kainz, C-45/13, EU:C:2014:7, t. 19.; Zuid-Chemie, C-189/08, EU:C:2009:475, t. 17. i Pinckney, C-170/12, EU:C:2013:635, t. 23.

7 — U vezi sa značajkama „sustava“ i „ciljeva Uredbe“, prije svega se pozivam na njezine uvodne izjave 11. i 12.: „Propisi o nadležnosti moraju biti *izuzetno predvidljivi* i utemeljeni na načelu da se nadležnost uglavnom utvrđuje prema domicilu tuženika, pri čemu takva nadležnost mora uvijek postojati, osim u nekim točno određenim slučajevima, u kojima je zbog predmeta spora ili autonomije stranaka opravdana neka druga poveznica [...]. Osim domicila tuženika, trebale bi postojati alternativne osnove za utvrđivanje nadležnosti, utemeljene na *bliskoj vezi između suda i postupka* ili radi *olakšavanja ispravnog suđenja*“ (moje isticanje). Osim toga, u skladu s odlukom Suda, cilj je navedene uredbe osigurati ujednačenost propisa o sudskoj nadležnosti ugovornih država članica i u što većoj mjeri izbjeći mnoštvo različitih kriterija o sudskoj nadležnosti u vezi s istim pravnim odnosom te pružiti veću pravnu zaštitu osobama sa sjedištem u Uniji, što tužitelju omogućava da jednostavno utvrdi pred kojim sudom može pokrenuti postupak, a tuženiku da razumno predvidi pred kojim sudom može biti tužen (presude Mulox IBC, C-125/92, EU:C:1993:306, t. 11. i Rutten, C-383/95, EU:C:1997:7, t. 12. i 13., u vezi s Konvencijom od 27. rujna 1968. o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 1972., L 299, str. 32.; EE 01/01, str. 186.), kako je izmijenjena konvencijama o pristupanju novih država članica toj Konvenciji (u daljnjem tekstu: Briselska konvencija). U dijelu u kojem Uredba br. 44/2001 u odnosima između država članica zamjenjuje Briselsku konvenciju, tumačenje koje je Sud dao u odnosu na odredbe te konvencije vrijede i za odredbe navedene uredbe ako se odredbe ovih akata mogu smatrati istovjetnima (presude Brogsitter, C-548/12, EU:C:2014:148, t. 19. i ÖFAB, C-147/12, EU:C:2013:490, t. 28)).

8 — Osobito vidjeti presude Brogsitter, C-548/12, EU:C:2014:148, t. 18. i ÖFAB, C-147/12, EU:C:2013:490, t. 27.

24. Sud još nije imao priliku posebno protumačiti pojam „ugovora o radu“ u okviru Uredbe. Sud je samo u presudi Shenavai⁹, u vezi s primjenom članka 5. stavka 1. Briselske konvencije, odredbe kojom su obuhvaćeni i navedeni ugovori, odlučio da „ugovori o radu, poput drugih ugovora o radu za tuđi račun, pokazuju određene posebnosti u odnosu na ostale ugovore, čak i kad se potonji odnose na pružanje usluga, u smislu da se njima stvara trajan odnos kojim se radnika uključuje u okvir određene organizacije poslovanja poduzeća ili poslodavca“.

25. Upravo je navedeno jedini element iz sudske prakse Suda u vezi s definicijom tog pojma u smislu Uredbe. Točno je da postoji bogata sudska praksa Suda kojom se tumači pojam „radnika“ u pravu Unije, osobito u vezi s trenutčno važećim člankom 45. UFEU-a¹⁰, ali i u vezi s konkretnim aktima sekundarnog prava¹¹. Isto tako, nema sumnje da bi ta sudska praksa mogla ponuditi elemente tumačenja koji se valjano mogu upotrijebiti u drugim područjima¹². Međutim, ostaje činjenica da se tumačenje istog pojma u području temeljnih sloboda iz UFEU-a ili instrumenata sekundarnog prava koji slijede posebne ciljeve ne mora nužno podudarati sa shvaćanjem tog istog pojma u drugim područjima sekundarnog prava¹³.

26. Uredba u Odjeljku 5. uređuje „nadležnost nad pojedinačnim ugovorima o zapošljavanju“ i u članku 18. utvrđuje da se „[u] stvarima koj[e] se odnose na pojedinačne ugovore o zapošljavanju, nadležnost [...] utvrđuje prema odredbama ovog odjeljka [...]“. Kao što će se vidjeti u nastavku, verzija na njemačkom jeziku nešto je specifičnija i utvrđuje da, „ako je predmet postupka pojedinačni ugovor o zapošljavanju ili *tužbeni zahtjevi koji proizlaze iz pojedinačnog ugovora o zapošljavanju*, nadležnost se utvrđuje prema odredbama ovog odjeljka“¹⁴. Stoga smatram da je za primjenu Odjeljka 5. Uredbe odlučujuće da je tuženik tužen u svojstvu stranke „pojedinačnog ugovora o zapošljavanju“ u smislu navedene uredbe (načelno, neovisno o tome postoji li s tužiteljem još neki pravni odnos druge naravi) i da, kako je osobito razvidno u verziji na njemačkom jeziku, tužbeni zahtjev koji je predmet postupka proizlazi iz tog ugovora.

27. Kao polazište za autonomno tumačenje pojma „pojedinačnog ugovora o zapošljavanju“ u smislu Uredbe, smatram da je načelno jasno da osoba koja sklapa ugovor o radu preuzima obvezu prema drugoj osobi da će obaviti određeni posao za koji će dobiti naknadu. Tomu treba dodati još jedan element koji nam omogućava da razlučimo „pojedinačni ugovor o zapošljavanju“ iz članaka 18. i pratećih Uredbe od preostalih „pružanja usluga“, na koje se odnosi članak 5. stavak 1. U tu svrhu, uzimajući u obzir sustav i ciljeve navedene uredbe, treba imati u vidu cilj zaštite slabije stranke u odnosu, a na kojem zakonodavac temelji posebne kriterije dodjeljivanja sudske nadležnosti iz članka 18. i sljedećih.

9 — 266/85, EU:C:1987:11, t. 16.

10 — Vidjeti, među ostalim, presudu Lawrie Blum, 66/85, EU:C:1986:284, t. 16. i 17.

11 — Vidjeti osobito određenje pojma „radnika“ koje je Sud utvrdio u presudi Danosa, C-232/09, EU:C:2010:674, t. 39. i sljedeće, u kojoj se trebalo utvrditi je li članica upravnog odbora društva „radnica“ u smislu Direktive Vijeća 92/85/EEZ od 19. listopada 1992. o uvođenju mjera za poticanje poboljšanja sigurnosti i zdravlja na radu trudnih radnica te radnica koje su nedavno rodile ili doje (SL L 348, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 4., str. 73.) i može li s obzirom na to iskoristiti zaštitu koja se predviđala Uredbom za trudne radnice te radnice koje su nedavno rodile ili doje. Vidjeti također, uz mnoge druge, presude Union syndicale Solidaires Isère, C-428/09, EU:C:2010:612, t. 28. (u vezi s Direktivom 2003/88/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 4. studenoga 2003. o određenim vidovima organizacije radnog vremena (SL L 299, str. 9.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 2., str. 31.)) i Kiiski, C-116/06, EU:C:2007:536, t. 25. (u vezi s Direktivom Vijeća 76/207/EEZ od 9. veljače 1976. o primjeni načela ravnopravnosti muškaraca i žena s obzirom na mogućnosti zapošljavanja, stručnog osposobljavanja, profesionalnog napredovanja i radne uvjete (SL L 39, str. 40.)) i ondje navedenu sudsku praksu.

12 — To je pitanje opširno obrađeno u: Lüttringhaus, J. D., „Übergreifende Begrifflichkeiten im europäischen Zivilverfahrens- und Kollisionsrecht. Grund und Grenzen der rechtsaktübergreifenden Auslegung, dargestellt am Beispiel vertraglicher und außervertraglicher Schuldverhältnisse“. *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*, svezak 77., 2013., str. 50.

13 — Presude Martínez Sala, C-85/96, EU:C:1998:217, t. 31. i sljedeće; von Chamier-Glisczinski, C-208/07, EU:C:2009:455, t. 68. i van Delft i dr., C-345/09, EU:C:2010:610, t. 88. Vidjeti i razmatranja u: Knöfel, O. L., „Kommendes Internationales Arbeitsrecht – Der Vorschlag der Kommission der Europäischen Gemeinschaft vom 15.12.2005 für eine ‚Rom I-Verordnung‘. *Recht der Arbeit* 2006., osobito str. 271. i 272., posebno u vezi s pojmom „radnika“.

14 — „Bilden ein individueller Arbeitsvertrag oder Ansprüche aus einem individuellen Arbeitsvertrag den Gegenstand des Verfahrens, so bestimmt sich die Zuständigkeit [...] nach diesem Abschnitt“ (moje isticanje).

28. Smatram da taj razlikovni element, koji razdvaja ugovor o radu od pružanja usluga u smislu Uredbe, počiva na činjenici da je, u slučaju ugovora o radu, osoba koja pruža uslugu u većem ili manjem stupnju podređena ovlasti vodstva i uputama druge stranke ugovornog odnosa, zbog čega se nalazi u podređenom položaju u odnosu na tu stranku. Upravo zbog tog položaja podređenosti načelno je potrebna posebna zaštita slabije stranke, na kojoj se temelji posebno pravilo iz članka 20. stavka 1. navedene uredbe, a kojim se utvrđuje da je tuženika koji je „radnik“ moguće tužiti samo pred sudovima države članice u kojoj ima domicil¹⁵.

29. Takva ocjena podudara se s ocjenom koju je u vezi s posebnim područjem tumačenja Rimske konvencije o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze¹⁶ iznijela nezavisna odvjetnica V. Trstenjak u mišljenju u predmetu Voogsgeerd¹⁷. Na element „zavisnosti“ (*relationship of subordination* u verziji na engleskom jeziku) posebno se odnosi i izvješće Jenard/Möller o Luganskoj konvenciji iz 1988., koja je bila na snazi usporedno s Briselskom konvencijom i koja je prethodila Uredbi, a u kojem se navodi da, „iako još ne postoji autonoman pojam ugovora o radu [u smislu navedene konvencije], može se smatrati da on pretpostavlja odnos zavisnosti radnika prema poslodavcu“¹⁸.

30. Činjenica da su osobi na temelju ugovora o radu povjerene rukovodeće dužnosti u trgovačkom društvu ne isključuje nužno element podređenosti, iako bi se moglo činiti da je taj element u određenim okolnostima kad je riječ o rukovodećem osoblju smanjen ili oslabljen. Smatram da je navedeni element prisutan ako osoba koja preuzima rukovodeće poslove podliježe uputama druge ugovorne stranke ili jednog od njezinih organa, bez obzira na to što zaposlenik ima mogućnost samostalnog odlučivanja ili čak široku marginu prosudbe u svakodnevnom izvršavanju svojih dužnosti i što njegov posao ne podliježe na uobičajen način izravnoj poslodavčevoj kontroli¹⁹.

31. Osim toga, smatram da u ovom slučaju to što direktor koji podliježe uputama skupštine dioničara trgovačkog društva kojim upravlja ima udio u tom društvu ne isključuje samo po sebi mogućnost da se njihov odnos okvalificira kao „ugovor o radu“ u smislu Uredbe. Međutim, kad bi spomenuti udio bio tako velik da osoba ima odlučujući utjecaj na sastavljanje uputa koje joj skupština dioničara daje kao direktoru tog trgovačkog društva, tada bi u praksi podlijegala svojim vlastitim uputama i kriterijima odlučivanja. Smatram da u tom slučaju više ne bi bilo rukovodeće uloge koju skupština dioničara ima u odnosu na tu osobu, pa time više ne bi bilo ni odnosa podređenosti²⁰.

15 — Osim toga smatram da je kriterij „podređenosti“ dovoljno jasan da se osiguraju zahtjevi predvidljivosti, na kojima moraju počivati pravila o sudskoj nadležnosti, kako je utvrđeno u uvodnoj izjavi 11. Uredbe i u sudskoj praksi na koju sam se pozvao u točki 23. ovog mišljenja: u skladu s tim kriterijem, pri utvrđivanju postojanja ugovora o radu, tužitelj jednostavno može utvrditi pred kojim sudom može pokrenuti postupak, a tuženik može razumno predvidjeti pred kojim sudom može biti tužen.

16 — Stara Rimska konvencija od 19. lipnja 1980. i Uredba (EZ) br. 593/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze (Rim I) (SL L 177, str. 6.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 6., str. 109.) mogu poslužiti kao referencije za tumačenje Uredbe jer, kako je utvrdio Sud, tumačenje pojma u okviru jednog od tih pravnih instrumenata međunarodnog privatnog prava ne smije zanemariti tumačenje kriterija predviđenih drugim instrumentom, ako se njima uspostavljaju pravila za dodjeljivanje sudske nadležnosti u istim stvarima i ako su u njima sadržani slični pojmovi (presuda Koelzsch, C-29/10, EU:C:2011:151, t. 33.).

17 — C-384/10, EU:C:2011:564, t. 88.: „suštinska karakteristika radnog odnosa jest okolnost da osoba tijekom određenog razdoblja za drugu osobu i pod njezinim vodstvom obavlja poslove za koje dobiva naknadu. Iz toga slijedi da je *podvrgnutost* radnika *uputama* karakterističan element svakog radnog odnosa, koji suštinski zahtijeva da osoba o kojoj je riječ bude *podvrgnuta vodstvu i nadzoru druge osobe* koja joj određuje zadatke koje mora obavljati i/ili radno vrijeme, a čijih se uputa i pravila mora pridržavati“ (moje isticanje).

18 — SL 1990, C 189, str. 73., t. 41.

19 — Vidjeti u tom smislu De Val Tena, Á., *El trabajo de alta dirección. Caracteres y régimen jurídico*. Madrid: Civitas, 2002., str. 111.

20 — Vidjeti u tom smislu Weber, J., „Die Geschäftsführerhaftung aus der Perspektive des Europäischen Zivilprozessrechts“, *IPRax - Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts* 1/2013, str. 70.; Bosse, R., *Probleme des europäischen Internationalen Arbeitsprozessrechts*. Frankfurt: Peter Lang, 2007., str. 67. i sljedeće, i Mankowski, P., „Organpersonen und Internationales Arbeitsrecht“, *RIW – Recht der internationalen Wirtschaft* 3/2004, str. 170. Valja podsjetiti da je Sud u predmetu u kojem je trebalo utvrditi je li osoba nastupala u svojstvu „radnika“ ili „pružatelja usluga“ u smislu primarnog prava već odlučio da direktor trgovačkog društva kojeg je on jedini član svoj posao ne obavlja u okviru odnosa podređenosti, pa ga se ne može smatrati „radnikom“ u smislu primarnog prava (presuda C-107/94, EU:C:1996:251, t. 26. i mišljenje nezavisnog odvjetnika P. Légera u tom istom predmetu, EU:C:1996:52, t. 29.).

32. Na pitanje postoji li ili ne postoji „ugovor o radu“ u smislu Uredbe treba ponuditi odgovor u svakom konkretnom slučaju, s obzirom na sve činjenice i okolnosti koje odlikuju postojeće odnose između stranaka²¹, a za provođenje te ocjene načelno je zadužen sud koji je uputio zahtjev. U tu svrhu, u ovom predmetu, uz činjenične okolnosti, ponajprije treba ispitati dva pravna akta: statut trgovačkog društva Holterman Ferho i ugovor koji je to društvo sklopilo s F. L. Spiesom. Na temelju obaju elemenata Sud će moći utvrditi je li F. L. Spies u izvršavanju svojih dužnosti bio podložan ili ne rukovodstvu drugog organa društva nad kojim nije imao nadzor, drugim riječima, je li postojao odnos podređenosti. U tu svrhu moći će ispitati, među ostalim, jesu li ugovorom bili uređeni aspekti svojstveni radnom odnosu (plaća, godišnji odmor itd.)²², od koga je F. L. Spies dobivao upute, kakav je bio njihov učinak i u kojoj su ga mjeri te upute obvezivale, tko je nadzirao izvršavanje tih uputa i koje su bile posljedice njihova eventualnog neizvršavanja, a osobito je li mogao biti razriješen zbog njihova nepridržavanja. U tom kontekstu nacionalni sud mora odlučiti i u kojoj bi mjeri na moguće postojanje odnosa podređenosti mogla utjecati činjenica da je direktor ujedno dioničar predmetnog trgovačkog društva, kao što je to u ovom predmetu slučaj s F. L. Spiesom, što prije svega ovisi o sposobnosti koju ta osoba ima da kao dioničar utječe na odluke organa od kojeg dobiva upute.

33. Kao što sam to već naveo, za primjenu Odjeljka 5. Uredbe nije odlučujuće samo to da je tuženik tužen u svojstvu stranke „pojedinačnog ugovora o zapošljavanju“. Logična je posljedica navedenog to da se tužbeni zahtjev koji je predmet postupka temelji upravo na tom ugovoru, a taj je uvjet na raspravi navela i Komisija.

34. Kako bi se utvrdilo proizlazi li tužbeni zahtjev koji je predmet postupka iz „pojedinačnog ugovora o zapošljavanju“ u smislu Uredbe, ovdje mi se čini prikladnim navesti odluku Suda u presudi Brogsitter, u kojoj je trebalo utvrditi obuhvaća li tužba za utvrđivanje građanskopravne odgovornosti ili ne obuhvaća „stvari koje se odnose na ugovore“ u smislu članka 5. stavka 1. navedene uredbe: takva tužba obuhvaća „stvari koje se odnose na ugovore“ u smislu članka 5. stavka 1. točke (a) Uredbe – ili, u ovom predmetu, tužbeni zahtjev koji proizlazi iz „pojedinačnog ugovora o zapošljavanju“ – samo ako postupanje kojem se prigovara predstavlja neizvršavanje ugovornih obveza, koje je moguće utvrditi ovisno o predmetu ugovora – u ovom predmetu ovisno o konkretnom ugovoru o radu. To će *a priori* biti slučaj ako se tumačenje ugovora koji tuženika povezuje s tužiteljem pokaže potrebnim za utvrđivanje zakonitosti ili nezakonitosti postupanja koje druga stranka pripisuje prvoj²³, a za čije je utvrđivanje zadužen nacionalni sud.

35. U konačnici, smatram da sama činjenica da između stranaka postoji ugovor o radu nije dostatna za primjenu posebnih pravila o dodjeljivanju međunarodne sudske nadležnosti iz Odjeljka 5. Uredbe, ako podneseni tužbeni zahtjev ne proizlazi iz „ugovora o radu“ na način koji je maločas opisan.

36. Sud koji je uputio zahtjev u ovom predmetu mora utvrditi, uzimajući u obzir izloženo u prethodnim točkama, je li tuženik tužen u svojstvu stranke „pojedinačnog ugovora o zapošljavanju“ u smislu Uredbe. U tu svrhu mora uzeti u obzir da činjenica da su osobi povjerene rukovodeće dužnosti u trgovačkom društvu ne isključuje nužno element podređenosti koji je svojstven radnom odnosu te da ni činjenica da direktor ima udio u trgovačkom društvu kojim upravlja sama po sebi ne isključuje mogućnost da se njihov odnos okvalificira kao „ugovor o radu“ u smislu Uredbe. Sud koji je uputio zahtjev isto tako mora utvrditi proizlazi li podneseni tužbeni zahtjev iz „pojedinačnog ugovora o

21 — Presuda Danosa, C-232/09, EU:C:2010:674, t. 46.

22 — U vezi s tim vidjeti odredbe Direktive Vijeća 91/533/EEZ od 14. listopada 1991. o obvezi poslodavca da obavijesti radnike o uvjetima koji se primjenjuju na ugovor o radu ili radni odnos (SL L 288, str. 32.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 3., str. 64.), u skladu s kojom je poslodavac obavezan obavijestiti radnika o bitnim značajkama ugovora o radu ili radnog odnosa.

23 — Presuda Brogsitter, C-548/12, EU:C:2014:148, t. 23.-25. U tom smislu vidjeti i Weberove navode, prema kojima posebna nadležnost iz članka 20. stavka 1. Uredbe isključuje preostala pravila o dodjeljivanju nadležnosti jedino ako obveza koja je predmet spora ovisi o samom ugovoru o radu. U skladu s tim, ako obveza izravno ovisi o odnosu koji proizlazi iz prava trgovačkih društava i koji povezuje tužitelja i tuženika te ako ugovor o radu nije *conditio sine qua non* za utvrđivanje sadržaja tog odnosa, obvezu samu po sebi nije moguće okvalificirati kao „radnu“, čak ni kada ugovor o radu određuje obveze kako su predviđene pravom trgovačkih društava (Weber, J., „Die Geschäftsführerhaftung aus der Perspektive des Europäischen Zivilprozessrechts“, *IPRax - Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts* 1/2013, str. 70. i 71.).

zapošljavanju“, drugim riječima, može li se smatrati da je postupanje zbog kojeg mu se prigovara neizvršavanje ugovornih obveza koje je moguće utvrditi ovisno o predmetu konkretnog ugovora o radu. Ako se utvrdi postojanje obaju elemenata, primijenit će se posebna pravila o dodjeljivanju sudske nadležnosti iz Odjeljka 5. Uredbe, neovisno o drugim vrstama odnosa koji bi mogli postojati između stanaka (koji, primjerice, proizlaze iz činjenice da je tuženik, sa stajališta prava trgovačkih društava, ujedno i upravitelj trgovačkog društva).

3. Prijelazni zaključak

37. Uzimajući u obzir prethodna razmatranja, predlažem Sudu da na prvo prethodno pitanje odgovori da se odredbe iz Odjeljka 5. Poglavlja II. (članci 18. do 21.) Uredbe primjenjuju

- ako je tuženik tužen u svojstvu stranke „pojedinačnog ugovora o zapošljavanju“ u smislu Uredbe, odnosno u svojstvu stranke sporazuma u skladu s kojim osoba preuzima obvezu prema drugoj osobi, koja nad njom ima ovlast rukovodstva i daje joj upute, da će obaviti određeni posao za koji će dobiti naknadu i
- ako podneseni tužbeni zahtjev proizlazi iz „pojedinačnog ugovora o zapošljavanju“, drugim riječima, ako se može smatrati da je postupanje zbog kojeg mu se prigovara neizvršavanje ugovornih obveza, koje je moguće utvrditi ovisno o predmetu konkretnog ugovora o radu,

pri čemu sud koji je uputio zahtjev mora ispitati jesu li ispunjena oba uvjeta.

B – *Drugo prethodno pitanje*

38. Odgovor na drugo i treće prethodno pitanje bio bi nepotreban zbog gore navedenog prijedloga. Međutim, u slučaju da Sud zaključi da se u predmetu kao što je ovaj ne primjenjuju odredbe iz Odjeljka 5. Poglavlja II. (članci 18. do 21.) Uredbe, prelazim na ispitivanje drugog prethodnog pitanja.

39. Hoge Raad der Nederlanden u svojem drugom i trećem prethodnom pitanju pita treba li pojmove „stvari koje se odnose na ugovore“ i „stvari koje se odnose na delikte ili kvazi-delikte“ iz članka 5. stavka 1. točke (a) i stavka 3. Uredbe tumačiti tako da obuhvaćaju i slučaj u kojem trgovačko društvo tuži osobu u svojstvu upravitelja tog trgovačkog društva zbog neizvršavanja obveze propisnog izvršavanja dužnosti u trgovačkom društvu ili zbog štetnih radnji. U slučaju potvrdnog odgovora, postavlja i pitanje znači li „mjesto u kojem treba biti izvršena obveza [na kojoj se temelji tužba]“ u smislu članka 5. stavka 1. točke (a) Uredbe, ili „mjesto u kojem se dogodio štetni događaj ili bi se on mogao dogoditi“ u smislu njezina članka 5. stavka 3., mjesto u kojem je upravitelj izvršavao ili je trebao izvršavati dužnosti koje mu se pripisuju statutom trgovačkog društva i/ili pravom trgovačkih društava.

1. Sažetak stajališta stranaka

40. F. L. Spies smatra da se može primijeniti samo stavak 1. iz članka 5. Uredbe („stvari koje se odnose na ugovore“), s obzirom na to da postoje obveze koje su stanke slobodno preuzele, zbog čega je, prema njegovu mišljenju, isključeno da se stvari okvalificira kao „delikte ili kvazi-delikte“. Kako bi se u ovom slučaju utvrdilo mjesto u kojem je izvršena obveza na kojoj se temelji tužba u smislu članka 5. stavka 1. točke (a) navedene uredbe, F. L. Spies usredotočuje se na mjesto u kojem je došlo do navodnih neizvršavanja, a to je Njemačka, s obzirom na to da su spomenuta neizvršavanja povezana s upravljanjem njemačkim društvima kćerima trgovačkog društva Holterman Ferho. Osim toga, tvrdi da u Nizozemskoj nije obavio nijednu zadaću koja se odnosi na upravljanje.

41. Komisija navodi da je odnos između upravitelja trgovačkog društva i tog trgovačkog društva ugovorni u smislu sudske prakse Suda, zato što postoje obveze koje su obje stranke dobrovoljno preuzele. Kad je riječ o primjeni odredbe iz članka 5. stavka 1. Uredbe, Komisija u prvom redu smatra da je potrebno utvrditi primjenjuje li se u ovom predmetu doista njegova točka (a), kako smatra sud koji je uputio zahtjev, ili točka (b), čemu se priklanja Komisija, s obzirom na to da smatra da sporni ugovor predstavlja ugovor o pružanju usluga. Prema njezinu mišljenju, mjesto u državi članici u kojem su prema ugovoru bile pružane usluge mjesto je u kojem se upravljalo društvom, a Komisija ga poistovjećuje s mjestom u kojem to trgovačko društvo ima središnju upravu u smislu članka 60. stavka 1. točke (b) navedene uredbe.

2. Ocjena

a) Narav obveze u smislu Uredbe

42. Kako sam naveo u točki 23. ovog mišljenja, pojmove „stvari koje se odnose na ugovore“ i „stvari koje se odnose na delikte ili kvazi-delikte“ u smislu članka 5. stavaka 1. i 3. Uredbe treba tumačiti na autonoman način, ponajprije s obzirom na njezin sustav i ciljeve, radi osiguranja njezine jedinstvene primjene u svim državama članicama. Zbog toga se ne upućuje na kvalifikaciju koju primjenjivo nacionalno pravo daje pravnom odnosu o kojem odluku treba donijeti sud kojem se dodijeli nadležnost.

43. Osim toga i kao što je to već prethodno spomenuto, u dijelu u kojem Uredba u odnosima između država članica zamjenjuje Briselsku konvenciju, tumačenje koje je Sud dao u odnosu na odredbe te konvencije vrijede i za odredbe navedene uredbe ako se odredbe tih akata mogu smatrati istovjetnima. To je slučaj s člankom 5. stavkom 1. točkom (a) i stavkom 3. Uredbe u vezi s člankom 5. stavcima 1. i 3. Briselske konvencije²⁴.

44. Iz ustaljene sudske prakse proizlazi da „stvari koje se odnose na delikte ili kvazi-delikte“ u smislu članka 5. stavka 3. Uredbe obuhvaćaju sve tužbene zahtjeve koji se odnose na odgovornost tuženika i koji nisu povezani sa „stvarima koje se odnose na ugovore“ u smislu članka 5. stavka 1. te uredbe²⁵, na način da stvar koja se okvalificira kao „stvar koja se odnosi na ugovore“ isključuje da bude okvalificirana kao „stvar koja se odnosi na delikte ili kvazi-delikte“, u slučaju da tužbeni zahtjevi za utvrđivanje odgovornosti proizlaze iz „ugovora“ u smislu Uredbe²⁶.

45. Zbog toga u prvom redu treba utvrditi je li u ovom predmetu riječ o „ugovoru“ u smislu Uredbe, neovisno o njegovoj kvalifikaciji u nacionalnom pravu. U skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda u vezi s člankom 5. stavkom 1. Briselske konvencije, pojam „stvari koje se odnose na ugovore“ podrazumijeva postojanje obveze koju je jedna stranka slobodno preuzela prema drugoj²⁷.

24 — Vidjeti u tom smislu presudu ÖFAB, C-147/12, EU:C:2013:490, t. 29.

25 — U tom smislu osobito vidjeti presude Kalfelis Schröder, 189/87, EU:C:1988:459, t. 17.; Reichert i Kockler, C-261/90, EU:C:1992:149, t. 16.; Réunion européenne i dr., C-51/97, EU:C:1998:509, t. 22.; Henkel, C-167/00, EU:C:2002:555, t. 36.; Engler, C-27/02, EU:C:2005:33, t. 29. i Brogsitter, C-548/12, EU:C:2014:148, t. 20.

26 — Presuda Brogsitter, C-548/12, EU:C:2014:148, t. 21. i sljedeće. Vidjeti Haubold, J., „Internationale Zuständigkeit für gesellschaftsrechtliche und konzerngesellschaftsrechtliche Haftungsansprüche nach EuGVÜ und LugÜ“, *IPRax - Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts* 5/2000, str. 378.; Geimer, R. i Schütze, R., „Verordnung (EG) 44/2001 – Art. 5“, u njegovu radu *Europäisches Zivilverfahrensrecht*, 3. izdanje, München: C. H. Beck, 2010., točka 220. i Wendenburg, A., „Vertraglicher Gerichtsstand bei Ansprüchen aus Delikt?“, *Neue Juristische Wochenschrift* 2014., str. 1633. i sljedeće.

27 — Uz mnoge druge, presude Handte, C-26/91, EU:C:1992:268, t. 10.; Réunion européenne i dr., C-51/97, EU:C:1998:509, t. 15. i Tacconi, C-334/00, EU:C:2002:499, t. 19.

46. Smatram da su F. L. Spies i trgovačko društvo Holterman Ferho doista slobodno preuzeli međusobne obveze (F. L. Spies obvezao se rukovoditi i upravljati društvom, dok se trgovačko društvo obvezalo da će mu za to isplatiti naknadu), zbog čega se može smatrati da je njihov odnos – i to ne samo odnos koji proizlazi iz ugovora na temelju kojeg je F. L. Spies preuzeo dužnost direktora nego i onaj koji proizlazi iz prava trgovačkih društava na temelju kojeg je preuzeo dužnost upravitelja – ugovorne prirode u smislu Uredbe²⁸.

47. Međutim, kako je to Sud već odlučio u presudi Brogsitter, puka okolnost da je jedna stranka u glavnom postupku podnijela tužbu za utvrđivanje građanskopravne odgovornosti protiv druge stranke nije dovoljna kako bi se moglo smatrati da ta tužba obuhvaća „stvari koje se odnose na ugovore“ iz članka 5. stavka 1. Uredbe. To je slučaj isključivo ako se može smatrati da je postupanje zbog kojeg joj se prigovara neizvršavanje ugovornih obveza, koje je moguće utvrditi ovisno o predmetu ugovora. To će *a priori* biti slučaj ako se tumačenje „ugovora“ (u smislu Uredbe) koji tuženika povezuje s tužiteljem pokaže potrebnim za utvrđivanje zakonitosti ili nezakonitosti postupanja koje se pripisuje tuženiku²⁹.

48. Sud koji je uputio zahtjev mora utvrditi sadržavaju li tužbe koje je tužitelj podnio u glavnom postupku tužbeni zahtjev za utvrđivanje odgovornosti za koju se razumno može smatrati da je nastala zbog nepridržavanja prava i obveza iz „ugovora“ (u smislu Uredbe) kojim su stranke povezane u postupku *a quo*, na način da je za donošenje odluke o tužbi potrebno uzeti u obzir taj „ugovor“. Ako je tako, te se tužbe odnose na „stvari koje se odnose na ugovore“ iz članka 5. stavka 1. Uredbe³⁰. U suprotnom, treba smatrati da obuhvaćaju „stvari koje se odnose na delikte ili kvazi-delikte“ u smislu članka 5. stavka 3. navedene uredbe. U tu će svrhu trebati protumačiti sporazume koji povezuju trgovačko društvo Holterman Ferho i F. L. Spiesa, a koji svi nisu nužno pisani, kao i pravila prava trgovačkih društava kojima je utvrđen sadržaj dužnosti koju je F. L. Spies slobodno preuzeo.

b) Mjesto izvršavanja obveze u skladu s člankom 5. stavkom 1. Uredbe

49. U slučaju da treba primijeniti članak 5. stavak 1. Uredbe, odmah potom treba utvrditi koji je sud mjesno nadležan za odlučivanje o predmetu. Iako se drugo pitanje koje je postavio sud koji je uputio zahtjev odnosi isključivo na članak 5. stavak 1. točku (a) Uredbe, valja razmotriti, kao što to Komisija navodi u svojim očitovanjima, ne bi li ipak trebalo primijeniti članak 5. stavak 1. točku (b), konkretno, drugu alineju, koja se posebno odnosi na ugovore o pružanju usluga³¹. U tom slučaju, osobe s domicilom u državi članici mogu biti tužene u mjestu druge države članice u kojem su, u skladu s ugovorom, usluge pružene ili su trebale biti pružene.

50. Kad je riječ o tome može li se posao koji je F. L. Spies obavljao za trgovačko društvo Holterman Ferho okvalificirati kao „pružanje usluga“ u smislu druge alineje članka 5. stavka 1. točke (b) Uredbe, izraz „usluge“, koji je sadržan (ali nije definiran) u Uredbi, treba tumačiti na autonoman način, bez uzimanja u obzir značenja koja mu se pripisuju u pravnim porecima država članica, na način da se osigura jedinstvena primjena tog pojma u svim državama članicama.

28 — Komisija se na isti način izjašnjava u svojim očitovanjima (t. 25. i sljedeće), u kojima navodi da „činjenica da mnoga prava i, što je još važnije, obveze upravitelja ne ovise isključivo o pisanom sporazumu s društvom nego i o zajedničkom pravu trgovačkih društava ne mijenja ništa [u vezi s činjenicom da je odnos između F. L. Spiesa i društva Holterman Ferho ugovorne naravi u smislu Uredbe]. Zainteresirana stranka po prihvaćanju dužnosti upravitelja tu dužnost prihvaća kako je opisana u zajedničkom pravu trgovačkih društava i u posebnim pravilima trgovačkog društva o kojemu je riječ, u što se ubraja i njegov statut. Ako upravitelj s trgovačkim društvom također sklopi ugovor – koji se ponekad naziva „ugovor o upravljanju“ i, u ovom predmetu, „ugovor o radu“ – dodaju se i drugi sporazumi, primjerice, u pogledu isplate naknade tijekom izvršavanja dužnosti i isplate otpremnine u slučaju prestanka obavljanja dužnosti“.

29 — Presuda Brogsitter, C-548/12, EU:C:2014:148, t. 23.-25.

30 — To ne znači da će sud kojemu se u konačnici dodijeli nadležnost za odlučivanje o predmetu morati primijeniti materijalno pravo ugovora za odlučivanje o meritumu spora, već se može dogoditi da, u skladu s nacionalnim pravom primjenjivim u tom predmetu, tužbeni zahtjev ne bude ugovorne naravi, iako je to nevažno za davanje odgovora sudu koji je uputio zahtjev u skladu s Uredbom.

31 — Vidjeti u tom smislu presudu Corman Collins, C-9/12, EU:C:2013:860, t. 42.

51. Unatoč tome što je Sud već istaknuo da nijedan element koji se temelji na strukturi ili sustavu Uredbe br. 44/2001 ne zahtijeva tumačenje pojma „pružanje usluga“ iz druge alineje članka 5. stavka 1. točke (b) te uredbe, s obzirom na rješenja koja je Sud donio u području slobodnog pružanja usluga u smislu članka 56. UFEU-a³², neki karakteristični elementi „pružanja usluga“ iz primarnog prava mogu se primijeniti na „pružanje usluga“ iz druge alineje članka 5. stavka 1. točke (b), konkretno, na sâm posao koji obavlja tuženik i naknadu koju dobiva za njegovo obavljanje³³.

52. Međutim, kao što je to nezavisna odvjetnica V. Trstenjak istaknula u svojem mišljenju u predmetu *Falco Privatstiftung i Rabitsch*³⁴, apstraktnom definicijom pojma o kojem je riječ utvrđuje se samo njegov okvir. U svakom će sporu trebati u svakom pojedinačnom slučaju odlučiti je li određeni posao obuhvaćen pojmom „usluga“ ili nije.

53. U ovom se predmetu priklanjam Komisijinu stajalištu, prema kojem se posao upravitelja trgovačkog društva može okvalificirati kao „pružanje usluga“ u smislu druge alineje članka 5. stavka 1. točke (b) Uredbe. Takvom bi se kvalifikacijom u ovom slučaju isključila mogućnost primjene pravila o nadležnosti iz točke (a) navedenog članka 5. stavka 1.

54. U skladu s člankom 5. stavkom 1. točkom (b), sudska nadležnost za odlučivanje o svim tužbama koje se temelje na ugovoru o pružanju usluga dodjeljuje se sudovima u mjestu u državi članici u kojem su, u skladu s ugovorom, usluge pružene ili su trebale biti pružene.

55. Prema mišljenju Komisije³⁵ – koja, polazeći od načina na koji je sud koji je uputio zahtjev postavio pitanje, u svojem odgovoru daje poveznicu na članak 60. Uredbe – usluge upravitelja izvršavaju se u mjestu u kojem potonji upravlja društvom, a koje, prema njezinu mišljenju, odgovara mjestu u kojem to trgovačko društvo ima središnju upravu, pri čemu taj pojam upućuje na mjesto s kojeg se upravlja i rukovodi društvom, a koje nužno ne mora biti mjesto njegova „statutarnog sjedišta“ (članak 60. stavak 1. točka (a) Uredbe), koje je utvrđeno u statutu ili društvenom ugovoru, niti mjesto njegova „glavnog mjesta poslovanja“ (članak 60. stavak 1. točka (c) Uredbe).

56. Slažem se, međutim, s navodima F. L. Spiesa iz točke 38. njegovih očitovanja, u smislu da se odgovor na pitanje koje je postavio sud koji je uputio zahtjev ne treba nužno temeljiti na tumačenju članka 60. Uredbe³⁶. Suprotno tomu, smatram da treba primijeniti kriterije koje je Sud utvrdio u svojoj sudskoj praksi, u kojoj je tumačio drugu alineju članka 5. stavka 1. točke (b) Uredbe, kad se usluge pružaju u različitim mjestima³⁷.

32 — Presuda *Falco Privatstiftung i Rabitsch*, C-533/07, EU:C:2009:257, t. 33. i sljedeće. Vidjeti i mišljenje nezavisne odvjetnice V. Trstenjak u tom predmetu EU:C:2009:34, osobito t. 63.

33 — Presuda *Falco Privatstiftung i Rabitsch*, C-533/07, EU:C:2009:257, t. 29. Vidjeti i presudu *Corman Collins*, C-9/12, EU:C:2013:860, t. 37.

34 — C-533/07, EU:C:2009:34, t. 57.

35 — Točka 42. njezina mišljenja

36 — U članku 60. stavku 1. Uredbe utvrđuje se domicil trgovačkog društva ili druge pravne osobe (konkretno, u mjestu u kojem ima svoje statutarno sjedište, središnju upravu ili glavno mjesto poslovanja). Smatram da mjesto navedeno u članku 5. stavku 1. navedene uredbe treba utvrditi neovisno o članku 60., ne dovodeći u pitanje da se ono u konačnici može podudarati s jednim od mjesta utvrđenih u potonjem članku.

37 — Vidjeti presude *Car Trim*, C-381/08, EU:C:2010:90, t. 54. i sljedeće (u vezi s prvom alinejom odredbe o kojoj je riječ) i *Wood Floor Solutions Andreas Domberger*, C-19/09, EU:C:2010:137, t. 38. i sljedeće te analizu *Francq, S.* i drugi, „L’actualité de l’article 5.1 du Règlement Bruxelles I: Évaluation des premiers arrêts interprétatifs portant sur la disposition relative à la compétence judiciaire internationale en matière contractuelle“. *Cahiers du CeDIE*, Working papers br. 2011/02, str. 17. i sljedeće.

57. U tom smislu, sud koji je uputio zahtjev prije svega mora provjeriti navodi li se u „ugovoru“ (u smislu Uredbe) sklopljenom između društva Holterman Ferho i F. L. Spiesa³⁸ mjesto izvršavanja glavnog posla (upravljanje holding društvom Holterman Ferho)³⁹. Ako to mjesto nije navedeno, trebat će utvrditi u kojem je mjestu F. L. Spies stvarno i pretežito obavljao poslove u skladu s ugovorom⁴⁰ (sve dok pružanje usluga u tom mjestu nije u suprotnosti s voljom stranaka, u skladu s onim što proizlazi iz njihova sporazuma). U tu svrhu osobito treba uzeti u obzir vrijeme koje je F. L. Spies proveo u tim mjestima i važnost poslova koje je ondje obavljao, pri čemu je na nacionalnom sudu da, s obzirom na dokaze koji mu budu predloženi, utvrdi je li nadležan⁴¹.

3. Prijelazni zaključak

58. Uzimajući u obzir prethodna razmatranja, podredno smatram da pojam „stvari koje se odnose na ugovore“ iz članka 5. stavka 1. Uredbe obuhvaća i slučaj u kojem trgovačko društvo osobu u njezinu svojstvu direktora tog društva smatra odgovornom zbog povrede njezine obveze izvršavanja njezinih dužnosti koje proizlaze iz prava trgovačkih društava u skladu s važećim propisima. Sud koji je uputio zahtjev mora utvrditi mjesto u kojem su, u skladu s ugovorom, usluge pružene ili su trebale biti pružene u smislu članka 5. stavka 1. točke (b) Uredbe, a to je mjesto izvršavanja glavnog posla kako je utvrđeno „ugovorom“ (u smislu navedene uredbe) ili, ako nije navedeno, mjesto u kojem je upravitelj društva stvarno i pretežito obavljao poslove upravljanja, sve dok pružanje usluga u tom mjestu nije u suprotnosti s voljom stranaka, u skladu s onim što proizlazi iz njihova sporazuma.

C – Treće prethodno pitanje

59. S obzirom na prethodno navedeno i u želji da budem iscrpan, sada ću sažeto odgovoriti na treće prethodno pitanje.

1. Sažetak mišljenja stranaka

60. U vezi s trećim prethodnim pitanjem, ako Sud na njega odluči odgovoriti, F. L. Spies, koji smatra da se članak 5. stavak 3. Uredbe u ovom predmetu ne može primijeniti, mišljenja je da se, kao što je, čini se, učinio sud koji je uputio zahtjev, kako bi se odgovorilo na to treće pitanje ne treba primijeniti članak 60.: ako se primijene kriteriji u vezi s mjestom nastanka štete koje je utvrdio Sud u vezi s člankom 5. stavkom 3. Uredbe, nadležnost bi i u tom slučaju bila dodijeljena njemačkim sudovima.

61. Društvo Holterman Ferho smatra da se članak 5. stavak 3. navedene uredbe („stvari koje se odnose na delikte ili kvazi-delikte“) u ovom predmetu ne može primijeniti.

38 — Ponovno spominjem da će nacionalni sud u tu svrhu trebati protumačiti sporazume koji povezuju trgovačko društvo Holterman Ferho i F. L. Spiesa, a koji svi nisu nužno pisani, kao i pravila prava trgovačkih društava kojima je utvrđen sadržaj dužnosti koju je F. L. Spies slobodno preuzeo.

39 — F. L. Spies u točki 37. svojih očitovanja tvrdi da se sporna obveza izvršavala u Njemačkoj i da stranke nisu ugovorile da je treba izvršavati u nekom drugom mjestu. Prema mišljenju F. L. Spiesa, sva konkretna neizvršavanja koja mu se prigovaraju i na kojima se temelji tužba bila su povezana s upravljanjem njemačkim društvima kćerima društva Holterman Ferho, iako iz točke 2.9. očitovanja društva Holterman Ferho proizlazi da se stranke u postupku *a quo* ne slažu po tom pitanju, budući da društvo Holterman Ferho smatra da se nepropisno izvršavanje dužnosti F. L. Spiesa odnosi i na upravljanje nizozemskim holding društvom.

40 — U presudi Wood Floor Solutions Andreas Domberger, C-19/09, EU:C:2010:137, t. 33., Sud je već odlučio da se, u svrhu primjene pravila iz druge alineje članka 5. stavka 1. točke (a) Uredbe, mjesto koje osigurava najužu poveznicu između ugovora i nadležnog suda obično nalazi u mjestu izvršavanja glavnog posla.

41 — Presuda Wood Floor Solutions, C-19/09, EU:C:2010:137, t. 40.

62. Komisija ne isključuje mogućnost podnošenja tužbe za utvrđivanje izvanugovorne odgovornosti, ako je to dopušteno u nacionalnom pravu. U skladu sa sudskom praksom Suda, tužitelj u glavnom postupku u tom slučaju može izabrati hoće li podnijeti tužbu u mjestu gdje je nastala šteta ili će to učiniti u mjestu uzročnog događaja, a koja u ovom predmetu, prema Komisijinu stajalištu, odgovaraju mjestu u kojem društvo Holterman Ferho ima svoju središnju upravu.

2. Ocjena

63. Podredno, u slučaju da sud koji je uputio zahtjev, nakon što ispita tužbeni zahtjev za utvrđivanje odgovornosti kako je izloženo u točkama 47. i 48. ovog mišljenja, odluči da taj tužbeni zahtjev obuhvaća „stvari koje se odnose na delikte ili kvazi-delikte“ u smislu članka 5. stavka 3. Uredbe, nadležnost će se, u skladu s tom odredbom, dodijeliti „sudu u mjestu u kojem se dogodio štetni događaj ili bi se on mogao dogoditi“. Međutim, kako je Sud već odlučio, spomenuto mjesto „odnosi se kako na mjesto gdje je nastala šteta tako i na mjesto uzročnog događaja koji je doveo do nastanka štete, tako da bi tuženik mogao biti tužen, prema izboru tužitelja, pred sudom jednog ili drugog od navedenih mjesta“⁴².

64. Sud koji je uputio zahtjev u konačnici mora utvrditi, uzevši u obzir sve činjenične okolnosti u ovom predmetu, gdje je mjesto uzročnog događaja koji je doveo do nastanka štete i gdje je mjesto gdje je nastala šteta.

65. Mjestom uzročnog događaja treba smatrati mjesto u kojem je F. L. Spies u svojstvu upravitelja obično izvršavao svoje zadaće za holding društvo Holterman Ferho (a to je, kako je F. L. Spies izjavio pred Sudom, pri čemu društvo Holterman Ferho to nije opovrgnulo, bilo u Njemačkoj).

66. Kad je riječ o mjestu gdje je nastala šteta, u okolnostima poput onih u glavnom postupku, nadležnost će se dodijeliti nizozemskim sudovima ako je događaj u Njemačkoj doveo ili bi mogao dovesti do štete u Nizozemskoj. U vezi s tim, sud koji odlučuje o predmetu mora, s obzirom na podatke kojima raspolaže, procijeniti u kojoj je mjeri nezakonito postupanje F. L. Spiesa prilikom izvršavanja njegovih dužnosti upravitelja trgovačkog društva Holterman Ferho moglo dovesti do štete u toj državi članici. Međutim, sud u tu svrhu treba uzeti u obzir, u skladu s postojećom odlukom Suda, da se pojam „mjesto u kojemu se dogodio štetni događaj ili bi se on mogao dogoditi“ ne može tumačiti tako široko da obuhvaća bilo koje mjesto u kojem bi moglo doći do štetnih posljedica zbog događaja koji je već doveo do štete koja je stvarno nastala u drugom mjestu. Spomenuti pojam osobito se ne može tumačiti tako da uključuje mjesto u kojem žrtva navodi da je pretrpjela imovinsku štetu koja je uslijedila nakon prvotne štete koja se dogodila i koju je žrtva pretrpjela u drugoj državi članici⁴³. Kako je Sud naveo u presudi Kronhofer⁴⁴, takvo tumačenje, zbog kojeg bi dodjeljivanje sudske nadležnosti ovisilo o mjestu u kojem se nalazi „imovinsko središte“ žrtve, u većini bi slučajeva dovelo do dodjeljivanja sudske nadležnosti sudovima u mjestu gdje tužitelj ima domicil, a što je protivno Uredbi⁴⁵, osim u slučajevima koji su njome izričito predviđeni.

42 — Presude Coty Germany, C-360/12, EU:C:2014:1318, t. 46. i Hejduk, C-441/13, EU:C:2015:28, t. 18.

43 — Presuda Marinari, C-364/93, EU:C:1995:289, t. 14. i 15.

44 — C-168/02, EU:C:2004:364, t. 20.

45 — U ovom predmetu Briselskoj konvenciji

IV – Zaključak

67. Uzimajući u obzir prethodna razmatranja, predlažem Sudu da Hogeu Raad der Nederlanden odgovori sljedeće:

1. Odredbe iz Odjeljka 5. Poglavlja II. (članci 18. do 21.) Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima primjenjuju se
  - ako je tuženik tužen u svojstvu stranke „pojedinačnog ugovora o zapošljavanju“ u smislu Uredbe br. 44/2001, odnosno u svojstvu stranke sporazuma u skladu s kojim osoba preuzima obvezu prema drugoj osobi, koja nad njom ima vlast rukovodstva i daje joj upute, da će obaviti određeni posao za koji će dobiti naknadu; i
  - ako podneseni tužbeni zahtjev proizlazi iz „pojedinačnog ugovora o zapošljavanju“, drugim riječima, ako se može smatrati da je postupanje zbog kojeg mu se prigovara neizvršavanje ugovornih obveza, koje je moguće utvrditi ovisno o predmetu konkretnog ugovora o radu,

pri čemu sud koji je uputio zahtjev mora ispitati jesu li ispunjena oba uvjeta.

Podredno, u slučaju da se ne mogu primijeniti odredbe iz Odjeljka 5. Poglavlja II. (članci 18. do 21.) Uredbe br. 44/2001:

2. Pojam „stvari koje se odnose na ugovore“ iz članka 5. stavka 1. Uredbe br. 44/2001 obuhvaća i slučaj u kojem trgovačko društvo osobu u njezinu svojstvu direktora tog društva smatra odgovornom zbog povrede njezine obveze izvršavanja njezinih dužnosti koje proizlaze iz prava trgovačkih društava u skladu s važećim propisima. Sud koji je uputio zahtjev mora utvrditi mjesto u kojem su, u skladu s ugovorom, usluge pružene ili su trebale biti pružene u smislu članka 5. stavka 1. točke (b) Uredbe br. 44/2001, a to je mjesto izvršavanja glavnog posla kako je utvrđeno „ugovorom“ (u smislu navedene uredbe), ili, ako nije navedeno, mjesto u kojem je upravitelj društva stvarno i pretežito obavljao poslove upravljanja, sve dok pružanje usluga u tom mjestu nije u suprotnosti s voljom stranaka, u skladu s onim što proizlazi iz njihova sporazuma.
3. Podredno, u slučaju da se može smatrati da tužbeni zahtjev za utvrđivanje odgovornosti obuhvaća „stvari koje se odnose na delikte ili kvazi-delikte“ u smislu članka 5. stavka 3. Uredbe br. 44/2001, sud koji je uputio zahtjev mora utvrditi, uzevši u obzir sve činjenične okolnosti u ovom predmetu, gdje je mjesto uzročnog događaja koji je doveo do nastanka štete i gdje je mjesto gdje je nastala šteta.